

deren van dienstneming aan de zijde van Duitsland, de invoering van de vrederechtspraak, de invoering van het leidersbeginsel in het hoger onderwijs en de mogelijke zuivering van de leerkrachten bij alle overige takken van onderwijs. Voeg daar dan nog bij: een lange reeks verordeningen waarmee het Joodse volksdeel in het isolement gedreven en beroofd was, alsmede een tweede reeks waarmee instellingen opgericht waren als de Winterhulp en de Volksdienst, de Arbeidsdienst, de Landstand, de Kultuurraad, de Kultuurkamer en de Artsenkamer, dan heeft men een globaal overzicht van de vóór 12 januari '42 genomen maatregelen 'van wetgevende aard' die, aldus de Strafkamer van de Hoge Raad, 'het karakter van wet in de zin der Nederlandse wetgeving' bezaten en die door geen enkele rechter getoetst mochten worden.

Elk van deze Duitse verordeningen c.q. besluiten van 'foute' secretarissen-generaal had niet alleen de brede massa der bevolking in haar belangen geschaad maar ook en juist haar rechtsgevoel gekwetst – een rechtsgevoel dat trouwens niet minder gekwetst was door talloze andere maatregelen die volgens de Duitsers niet 'van wetgevende' maar 'van politionele aard' waren. Daarover sprak de Strafkamer van de Hoge Raad niet, maar de overgrote meerderheid van de bevolking voelde die 'wetgevende' en 'politionele' maatregelen als één geheel. Trouwens, op 'politionele' maatregelen (in januari '42 waren reeds duizenden gijzelaars, Joden en politieke gevangenen weggevoerd) plakten de Duitsers stéeds het etiket van 'verzekering van de openbare orde', dat de Strafkamer van de Hoge Raad voor de 'wetgevende' maatregelen van voldoende waarde vond om zich van elke toetsing te onthouden.

Niet ten onrechte werd het arrest van 12 januari '42 door een Groninger jurist als 'het arrest van de volledige overgave' aangeduid.¹ Wie zich in de wereld van het recht bewoog, las het of hoorde er van en wie in die wereld enig begrip had voor het feit dat Nederland in een dodelijke strijd om zijn historisch volksbestaan gewikkeld was, voelde zich, niet door de Strafkamer van de Hoge Raad alléén, maar door 'de Hoge Raad' *tout court* in de steek gelaten, ja in de rug aangevallen. Binnen de illegaliteit waren de reacties niet anders. 'Op de avond van de 12de januari '42 zal', zo schreef *Vrij Nederland* in de zomer van '43,

'Seyss-Inquart de heren wel met een 'braaf zo' op de schouders geklopt hebben . . . Zo 'n Hoge Raad kunnen wij na de vrede natuurlijk niet houden: de heren moeten de laan uit. Wij hebben een Hoge Raad voor het recht, maar niet voor het onrecht!'²

¹ Aangehaald in *De Hoge Raad. Antwoord aan mr. N. C. M. A. van den Dries* (1945), p. 33. ² *Vrij Nederland*, IV, 1 (28 aug. 1943), p. 4.